

«Mao Szedun atamdan ýadro ýaragyny haýyş edipdi»

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 январа, 2025

"Mao Szedun atamdan ýadro ýaragyny haýyş edipdi" «MAO SZEDUN ATAMDAN ÝADRO ÝARAGYNY BERMEGI HAÝYŞ EDIPDI»

Mao Szedun garry atam bolan sowet lideri Hruşýowdan Hytaýa ýadro ýaragyny bermegi haýyş edipdi. Şeýtmek bilen ol ýurduň içindäki we daşyndaky garşydaşlaryny zamuna alyp biljekdi

Russiýanyň prezidenti Wladimir Putiniň Ukraina garşy ur-tut çözma karary her dürli syýasy mantyga, hatda öz awtoritar akyl ýöretmesine-de garşy gidýär. Ol bu çözüşy bilen irrasiional tiranlar zynjyrynyň soňky halkasy boldy. Şeýle tiranlaryň sürübaşylarynyň biri-de häkimiýetini dowam etdirmek üçin ony yzygiderli giňeldip durmalydygyna ynanýan Iosif Stalindi. Bu mantyk Stalini öz halkyna zulum etmäge iteripdi, onuň sebäp bolan gahatçylygy zerarly millionlarça ukrainaly açlykdan ölüpdi.

XX asyryň ýene bir köpçülikleýin genosidçisi Mao Szedunam bilnişi ýaly syýasy häkimiýetiň ýarag didiwanynda, ýa-da görünişine görä, ýadro raketasynda ulalandygyny ygylan edipdi. Szedun garry atam bolan sowet lideri Nikita Hruşýowdan Hytaýa ýadro ýaragyny bermegi haýyş edipdi. Şeýtmek bilen ol ýurduň içindäki we daşyndaky garşydaşlaryny täsirli ýagdaýda zamuna alyp biljekdi.

Moskwada uruş ýazgaryp çykyş edenleriň ýoluny jemgyýetçilik howpsuzlygyny üpjün edýän polisiýa işgärleri baglady, köp sanly raýat tussag astyna alyndy. Fotosurat: Aleksandr Nemenow / Getty Images

- **Düýp maksady näme?**

Putiniň Ukrainada edenlerini diňe şoňka pikirdeş kelle bilen düşündirip bolar. Ukrainany «nasistsizleşdirjek» bolýanyny aýdýar, emma onuň bu aýdýanynyň esassyzdygy görnüp dur, sebäp diýseň, meselem, Ukrainanyň prezidenti Wladimir Zelenskiý milleti boýunça jöhit. Ýogsa-da, Putiniň ahyrky maksady näme? Ukrainanyň harby infrastrukturasyny ýok edip, NATO-ny

jezalandyrmakmy? Zelenskini häkimiýetden agdaryp ýa-da Fransiýanyň Ikinji jahan uruşy wagtyndaky ýaly soýuzdaş lideri Filippe Petainiň ukrainaly wersiýasyna öwürüp, oýnatgy hökümet gurmakmy?

Bu soraglaryň jogaby hawa bolup biler. Emma Putiniň Ukrainany basyp almakdaky hakyky sebäbi has az pragmatiki we has az gaýga goýýar. Görünişe seredilende, Putin Russiýanyň öz kesgittlän täsir meýdanyndaky supergüýç statusyny yzyna almaga gönügen egosy bilen niýetlän pyglyna boýun egene meňzeyär.

Putin aslynda Ýalta we Potsdam konferensiýalary ýaly duşuşygyň arzuwyny edýär. Onuň arzuwy beýleki supergüýç liderleri bilen, ýagny, ABŞ-nyň prezidenti Jo Baýdendir Hytaýyň prezidenti Si Szinpin bilen duşuşyk geçirip, dünýäni paýlaşmak. Şeýtmek bilen özi we täze soýuzdaşy Szinpin megerem Günbataryň täsir meýdanyny azaltmak we Russiýaňkyny ep-esli möçberde giňeltmek üçin güýçlerini birikdirer.

Nobel baýragyna mynasyp bolan dissident ýazyjy Aleksandr Solženisyn ýaly Putinem Russiýanyň, Ukrainanyň, Belarusyň, şol sanda Gazagystanyň rus ilatly oblastlaryny öz içine alýan «rus bileleşigini» gurup, rus medeniýetiniň oňurgasy bolan prawoslaw-hristian rus patyşalygyny janlandyrmagyň arzuwyny uzak wagt bäri dilinden düşürmän gelýär. Ukraina okkupasiýasy iň gyzgyn günlerini başdan geçirip ýörkä beýleki öňki sowet respublikalary-da gaýgylanmaga başlady. Emma Putiniň Azerbaýjanyň prezidenti Ylham Alyýewi arkaýyn etmek üçin aýdyşy ýaly, Russiýa «öňki imperiýanyň çäklerinde imperiýany täzden gurmaý meýilleşdirmeyär». Onuň bar aladasy öz gözegçiliginde bolmaly halyna esassyz ýere «başga ýurtlara» öwürlip barýan slawýan ýurtlary bilen.

Putin Solženisynyň arzuwyny amala aşyrmaga çytraşsa-da, onuň geçirýän harby operasiýalary aslynda bu arzuwdan daşlaşandygyny aňladýar. Solženisynyň özem dälibaş nasionalizminiň bardygyna garamazdan, esasy ahlak gymmatlyklarynyň üstüne hiç wagtam doly atanak çekmändi. Geçmiş iň gatlarynda galan Russiýany janlandyrmagy hernäçe islände-de, Solženisyn munuň üçin ukrainalylaryň (we ruslaryň) duçar bolan gyrgynçylygyny goldar öýtmek mümkin däl. Görşüňiz

ýaly, putin bir ýandan-a Ukrainany jandan söýýändigini aýdýar, bir ýandanam rus goşunlaryna ukrain şäherlerini bombalamagy buýurýar.

Putin indi soňuny saýanok

Görünüşine görä, Putin özüne Hytaý arka durar öýdýär. Emma onuň okkupasiýasy Pekinde Szinpin nilen ýaranlyk ylalaşygyna meňzeş gepleşik geçirenden birküç hepde soň başlandygyna garşylyklaýyn hytaýly ygtyýarlylaryň «oýlanşyklylyga, sowukganlylyga» çagyryýan beýanatlary bilen bezelen nägilelikleri diýseň seresaply durýar.

Putiniň ABŞ-nyň öňbaşçylygyndaky halkara düzgüne kelle süsünde doly diýen ýaly Hytaýa bil baglandygy pikir edilende, Szinpine ýalan sözlemegiň syýasy ýa-da strategiki artykmaçlyk gazandymajagy belli. Howatyrlanmalar-da doly şu ýerden döreýär: Putin liderleriň karara gelme proseslerine ýolbaşçylyk etmegine garaşylan hasaplamalary indi etmeýän ýaly bolup görünýär. Hytaý bilen deň şärikdeş bolup bilmekden entek-entekler uzakdaky orunda duran Russiýa Hytaýa elgarma döwlet bolmaga tarap barýar.

Ukraina okkupasiýasy başga ýaranlaryny we goldawçylaryny-da

Putinden daşlaşdyrды. Çehiýa Respublikasynyň prezidenti Miloš Zeman we Wengeriýanyň premýer-ministri Wiktor Orban ýaly Günbatardaky iň wepaly müritlelerinden käbirleri okkupasiýany ýazgardy. Belki-de, iň möhümi, Putiniň was-wasa esaslanýan gowurlarynyň ruslary-da özünden daşlaşdyranlygy. Ukraina garşy wagşyýana hüjümi bilen ol onlarça ýyllap dowam edip gelen sosial-ykdysady öňegidişligi pida etdi, ruslaryň geljege bolan arzuw-umytlaryny ogurlady. Russiýa indi onlarça ýyllap global garamaýaklygyna galar.

НИНА ХРУЩЕВА

Нежность

- Sesleriň hiç hili gymmaty galmady

Bolup-geçýänler barada maglumat almak üçin Kiýewdäki tanşyma

jañ etdim. Ol maña blindažlaryň (ýerasty gaçybatalgalaryň) açylandygyny, adamlaryň metro stansiýalarynda ýatyp-turýandygyny aýdyp berdi. Igençli äheňde «Edil Beýik Watançylyk uruşynda bolşy ýaly» diýdi we «uruşyň berip biljek zyýany hakda şunça köp gürlän adamyň doganlyk ýurda uruş yglan etmeginiň» nähili haýran galdyryjydygyny aýtdy. Soňra ol soragyny maña ýöneltdi: «Näme bolýandygyny sen maña aýt. Bu faşisti saýlaýan siz ruslaryň özi».

Onuň ýagdaýyna düşünse bolaram welin, gaty bir dogry hasaplap bolmaz. Ilkibaşda ruslaryň Putini saýlandygy dogry, emma soňky ýyllarda halk diňe onuň häkimiýetine boýun egýär, sebäbi indi saýlawlarda berýän sesleriniň hiç hili gymmaty, hiç hili güýji ýok. Şuňa meňzeş görnüşde ruslaryň 73%-niň Putiniň Ukrainada edýänlerini goldaýandygy hakdaky aýdylýanlar boş propogandadan ybarat. Tussag etmelere we polisiýanyň görkezýän zorluklaryna garamazdan rus şäherlerinde münlerçe adam bir ýere jemlenip, «Ýok bolsun, uruş!» diýip bilýär. Ruslar bu gezek sessizjerazy boljaga meňzemeýär. Öňümizdäki günlerde we hepdelese dünýä ruslaryň bu uruşy islemeýändiginiň täze alamatlaryny görüp biler.

Stalin ölýänçä stalinçilik ölmändi. Szeduncýlyk üçinem şeýle boldy. Putinizm hem şeýle bolaýarmyka?

Nina HRUŞÝOWA.

«OKSIJEN» gazeti, 04.03.2022 ý. Publisistika